

Sic Cic. *in Pison.* Meministine cœnum, cum ad te quinta fere hora cum Pifone venissem, nescio, quo e gurgustio te prodire, involuto capite, soleatum? & cum isto ore foetido teterrimam nobis popinam inhalasses, excusatione te uti valetudinis, quæ diceret, vinolentis te quibusdam medicamentis solere curari? &c.

In blandiando, fatendo, satisfaciendo sit vox levis & submissa. *Vid. QUINTIL. lib. 3. cap. 11. Confer. & TALÆ. l. alleg.*

Sic Virgil. *Æneid. 4.*

*Mene fugis? per ego has lachrymas dextramque tuam, te,
(Quando aliud mihi jam miseræ nihil ipsa reliqui)
Per connubia nostra, per inceptos hymenæos, &c.*

Atque hæc de vocis moderatione: ad quam exercendam optimum esse censet Fabius ediscere quam maxime varia, quæ flexus omnes habent, eaque quotidie ita dicere, ut simul in omnia paremur. Quantum enim hic valeat exercitatio sedula, vel solius Ciceronis exemplo constat, quem vitium huic moderationi contrarium feliciter emendasse referunt. *Vid. Talæum l. alleg. cap. 6.*

Quæ vitia in specie sint pronunciationis, ea fuse exequitur *Melch. Junius*, vir Clariss. & artis dicendi præcept. *cap. 24.* quæ a fidelibus Magistris legi, & inter repetendum discipulis enarrari, ostenso correctionis modo, operæ præmium quam maxime fuerit.

CAPUT III.

I. Gestus moderatio 1. totius corporis, 2. præcipuorum membrorum legitima conformatione perficitur.

(Est hæc altera Actionis pars, *ἡ ἕξοχή* Synecd. Actio a Talæo *cap. 7. lib. 2. Quintil. lib. 11. cap. 3. ἡ ἕξοχή* per Synecdoch. partis dicta, quia gestus corporis

Actioni convenientior, quam vocis moderatio, eo quod præcipue in sensum oculorum occurrat, qui omnium acerrimus, & sic vehementius etiam moveri possit, juxta illud Horatii in arte Poetica:

*Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus.*

Commendat hanc actionis partem *Talæus loc. alleg.* ab adjuncta dignitate & præstantia per comparisonem præstantiorum effectorum, idque 1. ab adjuncta infita eidem vi naturali effectis comprobata, quod & imperiti, & vulgus, & barbari, maxime eadem commoveantur. Cum verba neminem, nisi eum, qui ejusdem linguæ societate conjunctus sit, gestus vero, qui præ se animi motum ferant, omnes movere possint. Quod verius tamen & rectius toti actioni nos accommodavimus *sub cap. 1.* Deinde ab inductione comparat disparat. 1. Pantomini, qui solo gestu sine voce omnia spectantibus, etiam diversiss. linguarum significare potuerit. 2. Bestiarum, quæ signis affectus suos enunciare soleant. 3. Rerum inanimatarum, cum & picturæ & imagines tacite loquantur. Quæ collatio tamen præstantiæ locum tantummodo habet, si variarum gentium linguas dispares habentium ratio habeatur. Non vero si unius & ejusdem nationis, quæ unica promisque lingua utatur: ubi major certe vocis legitime moderatæ efficaciac ac præstantia quam gestus, quod recte monet *Claud. Minos comment. b. 1.*

II. Totius corporis conformatio in convenienti naturali accommodatione consistit, ut nihil in gravitate desit, nihil in gestu supersit.

Itaque

1. Omnis corporis motus verbis et sententiis congruat.

Accom-

(Accommodat
ad vocis flexione
quod Cic. 3. de
b. 1.)

2. Gestus n
commodetur,

(Gesticulatio et
Talæus exemplis
bus fuit, ut & f
set Titius. Cicer
in motu & gest
esset Cicero refer
ma saltatricula
alleg. c. 8. Tale
suis istis, qui p
cathedris sacris
tores.)

3. Status co
ctus & excell

(Requisitum
tavit. Cujus ra
tura

Os homini
Jussit, &

Ovid. 1. Met
Omnis enim mu
probat exemplo
tem toto corpor
runt. Videatur.

III. Membra
conformari ce

(Accommodandus siquidem gestus corporis non solum ad vocis flexionem, sed etiam ad sententiæ varietatem: id quod Cic. 3. *de Orat.* præcipit. Vide Claud. Min. *comm. b. 1.*)

2. Gestus magis ad sensus, quam ad verba accommodetur, ut gravitas servetur.

(*Gesticulatio enim omnis est ridicula*, id quod probat *Talæus* exemplis Titii, qui tam mollis et solutus in gestibus fuit, ut & saltatio quædam nasceretur, cui nomen esset Titius. Cicero *dial. de clar. Orat.* & Hortensii, quem in motu & gestu plus artis habuisse quam Oratori satis esset Cicero refert, unde & Dionysia gesticulatoria notissimæ saltatriculæ nomine nominatus, Gell. *lib. cap. 5.* Talæ. *alleg. c. 8.* Tales gesticulatores hodie e Pontificiis & Jesuitis istis, qui potius histriones, aut funambulos agere in cathedris sacris videntur, quam Oratores & Concionatores.)

3. Status corporis fit secundum naturam erectus & excelsus.

(Requisitum hoc *Talæus cap. 8.* e Cicero & Quintil. notavit. Cujus rationem ducit 1. a causa naturali. Quia natura

*Os homini sublime dedit cælumque tueri
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.*

Ovid. 1. Metamorph. 2. a contrar. adjunct. *turpitudine.* Omnis enim mutatio & vacillatio est indecora, id quod probat exemplo *Curionis*, quem, quod in utramque partem toto corpore vacillaret, ex lintre loqui facile notarunt. Videatur. Quintil. *lib. II. cap. 3.*)

III. Membrorum moderatio corporis statui conformari certa ratione debet.

Itaque

1. Gestus capitis cum statu corporis sit consensuaneus.

(Est enim caput pars corporis præcipua; statum igitur ejusdem præcipue imitabitur. Facit enim ad significationem decoris, ut rectum & secundum naturam sit. Nam & demisso capite humilitas & modestia significatur, & supino arrogantia, & in latus inclinato languor, & præduro ac rigente barbaria quædam mentis ostenditur, ex Quintil. Claud. Min. *comm. Rhet. lib. 2. c. 9.*)

2. Aspectus eodem, quo corporis gestus, vertatur.

(Exceptis iis, quæ aut damnare, aut non concedere, aut removere oportebit, ut videamur aversari. Talæ, ex Quintil. *l. 2. cap. 9.* Ubi nota ex eodem 1. Solo capite gestum facere, aut frequenter facere, vitiosum esse. 2. Frontem in dolore ferire Ciceroni oratorium, Fabio autem scenicum videri.)

3. Vultus præter decorum non mutetur.

(Vultus est imago sive tacita significatio animi, oculi ejusdem sunt indices, unde vultus a volendo dicitur, quod voluntatis index fit. Non potest igitur animus occultari, quin in ipso vultu conspiciatur. Hic igitur maxime cavendum, ne quid vel ineptum, vel vultuosum, hoc est, immoderatum, præter decorum & nimis vultu affectatum: ne quis vel lætitia frontem nimis exporrigat, vel in mœrore ac tristitia plus justo contrahat. Itaque 1. *Oculorum* magna debet esse moderatio, qui quot animi motus sunt, tot significationes & commutationes habent, *Talæ. ex Cic. de Orat. perfect. Oris* 2. non nimium mutanda species, ne aut ad ineptias, aut ad pravitatem aliquam deferamur, *Cic. de Orat.*

Narus 3. nec
da, nec digi
genda. *Labr*
ca, nec abstru
pene ad aures
isdem vox sit
mentum pectori
reiterato vel all
cum adulationis
& gestum hun
ciunt: Sed sunt
ducit *Quint.*

4. Brachia

(Si tamen
fit, brachium
Talæ lib. 2. c.

5. Manus

(Maxima
cum pene ipsa
his actio; *Cic*
cum cæteræ
prope ipsa loq
mus, quod no
cit, sed dextra
manuum est ad
est scenicorum.

6. Digni

(Est enim &
præcipue cum m
licem contrahit
& gestus est in

Nares 3. nec corrugendæ, nec inflandæ, nec movendæ, nec digito inquietandæ, nec frequenter emungendæ. *Labra* 4. nec male porrigenda, nec scindenda, nec abstringenda, nec diducenda, nec in latus & pene ad aures trahenda, nec fastidio replicanda & ex eisdem vox altera tantum parte dimittenda. Nec 5. *mentum* pectori affigendum. Nec denique 6. *humeri* reiterato vel allevandi vel contrahendi, sic enim in habitum adulationis, admirationis et metus se transformant, & gestum humilem, servilem, & q. fraudulentum faciunt: Sed sint æqui & recti. Quæ omnia pluribus ducit *Quint. sap. alleg. loc.*)

4. Brachiorum projectio sit moderata.

(Si tamen speciosius quiddam & uberius dicendum sit, brachium procerius projiciendum dicit ex *Quintil. Talæus lib. 2. cap. 10.*)

5. Manus decenter extendantur.

(Maxima namque gestus vis in manibus sita est, cum pene ipsam verborum copiam persequantur, & sine his actio; *Cic. & Quintil. testib.* trunca sit ac debilis, cum cæteræ partes loquentem adjuvent, manus vero prope ipsæ loquantur, *Talæ cap. 10.* Sinistra tamen manus, quod notat *id. ibidem* nunquam sola gestum facit, sed dextra sese frequenter accommodat. *Junctio* vero *manuum* est addubitantium & ingemiscientium. *Complosio* est scenicorum. *Gesticulatio* nimia fatuorum.)

6. Digni decore adhibeantur.

(Est enim & in digitis singularis gestus quidam, præcipue cum medius digitus, tribus explicatis, in pollicem contrahitur, duoque medii sub pollicem veniunt, & gestus est instantior, & tribus pollice pressis, index

ille explicare solet. Habet autem potissimum locum in exprobrando, indicando, vocando, demonstrando, mirando, abominando, &c. de quibus consule *Quintilian.* & *Cicer.*)

7. Pectus & venter non projiciatur.

8. Femur venuste feriat.

(Decet enim hoc indignatos, excitat auditorem, & oratoribus usitatum, vid. *Quint. lib. II. c. 3.*)

8. In pedibus status rectus observetur.

(In dextrum namque ac lævum latus vacillare alternis pedibus insistendo ridiculum est. *Suppletio* pedum inconvenienter adhibita histrionica est. In contentionibus tamen & incipiendis & finiendis opportuna est. *Discursatio* ineptissima est, unde *Flavius Virgilius*, cum adversarius multum discurrisset, venuste eum rogavit, quot millia passuum declamasset. *Incessus* Oratori nonnunquam, quanquam rarius, permissus est. De quibus omnibus consule *Quint. sep. all. loc.* e quo nos hic filum & ductum Tales secuti, qualiacunque decerpimus. Reliqua acutis dicendi magistris operosius inculcanda relinquimus.)

INDEX.

A
Actio
Addubitatio
Ænigma
Etiologia
Ακρίτιος
Ακρόγεια
Anadiplosis
Anaphora
Anamorphosis
Antihypophora
Antiphrasis
Antitheta
Antonomania
Apologi
Aposiopesis
Apostrophe
Aspectus
Assumptio
Αστυγιος
Asyndeton
Αυτοψία
B.
Brachiorum pro
C.
Charientismus
Chronographia
Climax
Communicatio
Commotatio
Comparatio
Concessio
Congeries
Contentio
D.
Διαλογισμός
Definitio